

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

**Коваль Т.І., Сизова Л.М., Ізюмська О.М., Боднар В.А., Полторапаєв В.А.,
Котелевська Т.М., Прийменко Н.О., Лимаренко Н.П., Марченко О.Г., Ваценко А.І.**

Полтавський державний медичний університет

Сучасна вища медична освіта має забезпечити високоякісну підготовку студентів і є важливою складовою реформування галузі охорони здоров'я й реалізації соціальних пріоритетів держави, оскільки від рівня підготовки майбутніх лікарів залежить якість надання медичної допомоги населенню країни.

Ключові слова: вища медична освіта, компетентність, компетентнісний підхід, розвиток, міжнародні стандарти, студенти.

Today, higher medical education should provide high-quality training for students and is an important component of health care reform and implementation of social priorities of the state, as the level of training of future doctors depends on the quality of medical care.

Key words: higher medical education, competence, competence approach, development, international standards, students.

Сучасна вища медична освіта має забезпечити високоякісну підготовку студентів і є важливою складовою реформування галузі охорони здоров'я й реалізації соціальних пріоритетів держави, оскільки від рівня підготовки майбутніх лікарів залежить якість надання медичної допомоги населенню країни. Сучасний розвиток медичної науки і практики зумовлюють необхідність вносити корективи в підготовку й підвищення кваліфікації медичних працівників із наближенням їхньої освіти до міжнародних стандартів.

Саме тому якість освіти у ЗВО необхідно покращити шляхом ефективної організації й інформатизації навчального процесу, упровадження передових наукових розробок у практику викладання, забезпеченням високого професіоналізму викладачів, створенням сучасної навчально-методичної бази в усіх освітніх галузях, зокрема й медичній [1-2].

У сучасному світі освіта стала найважливішим ресурсом і чинником, що забезпечує стабільний розвиток цивілізації. У системі освіти формується інтелектуальний, культурний і духовний потенціал суспільства. Особлива увага до системи сучасної освіти зумовлена тим, що освіта як результат є основою для успішного розв'язання соціально-економічних проблем, розвитку науки й техніки, культури і збереження її надбань.

Одним із основних завдань вищого навчального закладу, як зазначено в Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) [3], є формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції й відповідальності, здорового способу життя, уміння вільно мислити й самоорганізовуватися в сучасних умовах. З огляду на це, провідну мету вищої освіти можна визначити як підготовку кваліфікованого фахівця відповідного рівня й профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних сферах діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної й професійної мобільності.

У світі набувають розвитку процеси інтеграції, інтернаціоналізації, глобалізації й мобільності. Студенти й викладачі мігрують із країни в країну. Рівень освіти в кожній країні залежить від багатьох чинників: економічного розвитку країни, розвитку науки, матеріальної бази вищих навчальних закладів та ін. Тому назріла необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості й конкурентоспроможності вищої освіти в нових економічних умовах, інтеграції України в міжнародний освітній простір.

Модернізація сучасної системи вищої медичної освіти забезпечує підготовку сучасних лікарів на високому професійному рівні, а також зміну структури й технології такої підготовки. У сучасних умовах модернізації вищої освіти та її інтеграції у світовий простір виникло нове явище у вітчизняній педагогіці – компетентнісний підхід. У зв'язку з цим усе більше вчених поділяють думку про те, що основним результатом діяльності навчального закладу має стати не тільки система знань, умінь і навичок, а й набір ключових компетентностей у різних сферах [4].

Компетентність у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, в яких людина добре обізнана, має знання й досвід.

Компетентна в певній сфері людина має відповідні знання і здібності, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній

Варто зазначити, що немає єдиного узгодженого визначення й переліку ключових компетентностей. Оскільки компетентності – це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян, зокрема лікарів, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні [5-6].

Під час симпозиуму Ради Європи на тему «Ключові компетентності для Європи» було визначено орієнтовний перелік ключових компетентностей.

1. Вивчати:

- уміти здобувати користь із досвіду;
- організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх;
- організовувати свої власні прийоми вивчення;
- уміти розв'язувати проблеми;
- самостійно займатися своїм навчанням.

2. Шукати:

- запитувати різні бази даних;
- опитувати оточення;
- консультуватися в експерта;
- одержувати інформацію;
- уміти працювати з документами і класифікувати їх.

3. Думати:

- організувати взаємозв'язок минулих і теперішніх подій;
- критично ставитись до того чи іншого аспекту розвитку суспільства;
- уміти протистояти непевності й труднощам;
- займати позицію в дискусіях і формувати власні думки;
- бачити важливість політичного й економічного оточення, в якому відбуваються навчання й робота;
- оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, а також із навколишнім середовищем;
- уміти оцінювати твори мистецтва й літератури.

4. Співпрацювати:

- уміти співпрацювати і працювати в групі;
- приймати рішення – залагоджувати розбіжності й конфлікти;
- уміти домовлятись;
- уміти розробляти й виконувати контракти.

5. Братися до справи:

- включатись у проєкт;
- нести відповідальність;
- входити до групи або колективу й робити свій внесок;
- доводити солідарність;
- уміти організувати свою роботу;
- уміти користуватись обчислювальними й моделюючими приладами.

6. Адаптуватись:

- уміти використовувати нові технології інформації й комунікації;
- доводити гнучкість перед викликами швидких змін;
- показувати стійкість перед труднощами;
- уміти знаходити нові рішення.

У комплексності освітніх компетентностей закладена додаткова можливість представлення цілей, змісту освіти (освітніх стандартів) і освітніх технологій у системному вигляді, що припускає побудову чітких вимірників із перевірки успішності їх засвоєння студентами. Із погляду вимог до рівня підготовки випускників вищих навчальних закладів, освітні компетентності становлять собою інтегральні характеристики якості підготовки студентів, пов'язані з їхньою здатністю цільового осмисленого застосування комплексу знань, умінь і способів діяльності відносно певного міждисциплінарного кола питань у майбутній професійній діяльності лікаря.

Розрізняють такі складові професійної компетентності лікаря [7]:

- когнітивна (характеризує пізнавальні здібності фахівця, здатність сприймати навчальний матеріал, наявність певних знань);
- діяльнісна (характеризує здатність фахівця застосовувати творчий підхід до діяльності, проєктувати перспективи розвитку діяльності, уміння передбачати й виходити з проблемних ситуацій);
- гносеологічна (характеризує особистісне ставлення фахівця до проблем, його почуття, емоції, здатність до адекватної самооцінки);
- комунікативна (характеризує особливості взаємодії фахівця з оточенням, здатність вести діалог);
- мотиваційна (характеризує готовність фахівця здійснювати професійну діяльність самостійно);
- інтернаціональна (характеризує готовність фахівця адаптуватися в іншомовному соціумі, толерантно ставитися до людей інших національностей);
- деонтологічна (характеризує моральні принципи фахівця);
- соціально-психологічна (характеризує здатність фахівця до професійної взаємодії з іншими).

Формування компетентностей відбувається засобами змісту освіти. У підсумку в студента розвиваються здібності й виникають можливості розв'язувати в повсякденному житті реальні проблеми – від побутових до виробничих і соціальних. Професійна компетентність формується на основі базисних медичних навичок, наукового знання й морального розвитку. Її головні компоненти – здатність здобувати й використовувати знання, інтегрувати їх за допомогою клінічного мислення, а також реалізовувати і передавати їх у процесі комунікації з пацієнтами й колегами, керуючись етичними принципами. Формування комунікативних навичок нині стає одним із ключових завдань безперервної медичної освіти. Ефективна комунікація охоплює здатність адаптуватися, реагувати і зберігати здатність до самоконтролю в процесі контактів з іншими людьми і сприйняття інформації. При цьому вона істотно залежить не лише від умінь лікаря, а й від особливостей поведінки пацієнта.

Отже, компетентнісний зміст освіти проходить наскрізною лінією крізь усі навчальні предмети (освітні галузі), одержуючи щоразу реалістичне, діяльнісне, особистісне й соціально значуще втілення на відповідному матеріалі. У результаті вдається об'єднати навчальні предмети в єдиний цілісний зміст, визначивши системоутворювальні елементи вищої освіти і по вертикалі окремих ступенів навчання, і на рівні горизонтальних міжпредметних зв'язків.

Список використаної літератури

1. Інтерактивні технології навчання на кафедрі інфекційних хвороб з епідеміологією / Т. І. Коваль Л. М. Сизова, О. М. Ізюмська [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики сьогодення та перспективи їх вирішення : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams. – Тернопіль, 20-21 травня 2021 р. – С. 239–240.
2. Підвищення якості навчання студентів у сучасних умовах на кафедрі інфекційних хвороб з епідеміологією / Т. І. Коваль, Н. П. Лимаренко, О. М. Ізюмська [та ін.] // Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. – Полтава, 2021. – С. 131–132.
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії і практики : монографія / Горбунова Л. С. – Суми : Університетська книга, 2015. – 710 с.

5. Абдулгалімов Р. М. Коммуникативная компетентность медицинского профиля как компонент профессиональной деятельности / Р. М. Абдулгалімов // МНКО. – 2013. – № 4 (41). – С. 77–79.
6. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посібник. – 2-е вид., доповн. і переробл. / І. В. Зайченко. – К. : Вид-во Ліра-К, 2016. – 580 с.
7. Кутузова О. Б. Социально-коммуникативная компетентность в профессиональной деятельности будущих медицинских работников / О. Б. Кутузова // Вестник СГТУ. – 2012. – № 1. – С. 186–190.

ЗМІШАНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПЕРШОГО БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ОСВІТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СЕСТРИНСЬКА СПРАВА» В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Козакевич О.Б., Коршенко В.О., Казаков Ю.М., Козакевич В.К.

Полтавський державний медичний університет

Висвітлено питання організації змішаного навчання в закладах фахової вищої й передвищої освіти. Досліджено елементи й методіку організації змішаного навчання. Автори наводять приклади й рекомендації щодо організації змішаного навчання в навчальному закладі.

Ключові слова: змішане навчання, дистанційне навчання, традиційне навчання, освітні моделі й технології, модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище.

The article was dedicated to organization of mixed studing in trade higher and pre-higher educational institutions. Methodology of the mixed studing was researched. The authors give examples and guidance for organization of the blended learning in a higher school.

Key words: blended learning, distance learning, traditional teaching, educational models and technologies, modular object oriented digital learning environment.

Сучасні реалії, зокрема пандемія COVID-19, внесли корективи в навчання здобувачів освіти, обумовивши вивчення дисциплін у онлайн-форматі [1; 2]. Однак галузь медицини вимагає не тільки засвоєння теоретичних знань, а й відпрацювання практичних навичок. Тому під час навчання офлайн необхідно створити студентам максимальні умови для опанування практичних навичок. Досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій і вдосконалення методів викладання й навчання дали нові можливості для більш ефективного впровадження навчальних середовищ, які покращують спілкування викладача зі здобувачами освіти завдяки впровадженню технологій інноваційного навчання [3; 4].

Підвищення рівня конкурентоспроможності випускників університетів передбачає розробку комплексних заходів щодо забезпечення універсалізації їх підготовки на основі застосування гнучких моделей навчання.

Реформування вищої освіти в Україні привело до використання в навчальних закладах фахової вищої й передвищої освіти технології змішаного навчання (blended learning) [5-7]. Провідна мета реалізації змішаного навчання полягає в об'єднанні переваг традиційного й дистанційного навчання [8; 9].

Розглянемо досвід реалізації концепції змішаного навчання в навчально-науковому медичному інституті Полтавського державного медичного університету.

У навчально-науковому медичному інституті Полтавського державного медичного університету змішана форма навчання протягом двох років активно впроваджується в навчальний процес. Було виділено ресурс у середовищі Edmodo, розроблено систему технічної підтримки для викладачів Webкурсів, усі здобувачі освіти інтегровані в корпоративне електронне середовище й мають доступ до навчальних засобів, розміщених на сайті інституту. Це дає можливість викладачам обирати зручні для них форми оцінювання, способи взаємодії зі студентами, застосовувати нові навчальні інструменти. Змішане навчання складається з трьох етапів: дистанційного вивчення, освоєння практичних навичок у формі денних занять і підсумкового модульного контролю.

На наш погляд, основні переваги середовища Edmodo такі: простий web-інтерфейс; акцент на взаємодію між здобувачами освіти; розмежування режимів доступу в систему, установка прав адміністратора, викладача, здобувача освіти; можливість редагування свого акаунта; підтримання різних структур курсів; широкий набір модулів складових для курсів; сукупність показу оцінок на одній сторінці; доступність повного звіту щодо входження користувача в систему й роботи над різними модулями; підтримання будь-якого контенту в електронному вигляді; визначення термінів складання, кількості спроб, максимальної оцінки для завдань і тестів; автоматичне оцінювання тестів.

Створене викладачами навчальне середовище має такі форми викладу навчального матеріалу:

- навчальний матеріал лекційних занять, оформлений як матеріал онлайн- курсу, доступний кожному студенту для самостійного опрацювання;

- онлайн-спілкування передбачає використання різних інструментів: чат, форум, e-mail, що дає студентам можливість спілкуватися й працювати разом із викладачем. Виникає можливість ставити запитання викладачеві в будь-який час і в найкоротші терміни отримати відповідь;

- індивідуальні й групові онлайн-проекти розвивають навички роботи в інтернеті, аналізу інформації з різних джерел, а також навички працювати разом із групою, правильно розподіляти обов'язки й відповідальність за виконання роботи. За допомогою таких завдань здобувач освіти може опанувати навички, необхідні для своєї майбутньої професійної діяльності.

За змішаного навчання частина занять переноситься в режим онлайн. Частина матеріалу здобувачі освіти